

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2014 m. vasario 5 d.
(OR. en)

6113/14
ADD 13

JAI 61
GENVAL 6

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinio sekretoriaus, kurio vardu pasirašo direktorius Jordi AYET PUIGARNAU
gavimo data:	2014 m. vasario 3 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui Uwe CORSEPIUSUI
Komisijos dok. Nr.:	COM(2014) 38 final Annex 13
Dalykas:	ES kovos su korupcija ataskaitos PRIEDAS. KIPRAS

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2014) 38 final Annex 13.

Pridedama: COM(2014) 38 final Annex 13

Bruselis, 2014 02 03
COM(2014) 38 final

ANNEX 13

PRIEDAS

„KIPRAS“

prie

ES kovos su korupcija ataskaitos

KIPRAS

1. IŽANGA. PAGRINDINIAI ASPEKTAI IR APLINKYBĖS

Kovos su korupcija sistema

Strateginis požiūris. Atsižvelgdamas į Europos Tarybos Valstybių prieš korupciją grupės (GRECO) rekomendaciją, Kipras 2003 m. įsteigė Kovos su korupcija koordinavimo tarnybą¹. Šiai tarnybai suteikti įgaliojimai parengti kovos su korupcija strategiją, tačiau ji iki šiol nėra parengta. Tarnybos uždaviniai – analizuoti esamas kovos su korupcija priemones ir prireikus siūlyti papildomų priemonių, atsižvelgiant į tarptautinius standartus ir Kipro padėtį. Ši tarnyba taip pat turi didinti visuomenės informuotumą apie korupcijos riziką ir skatinti valdžios institucijų ir privačiojo sektoriaus bendradarbiavimą. Tačiau visą darbo dieną dirbančių darbuotojų ši tarnyba kol kas neturi.

Teisinė sistema. Vadovaudamasis GRECO rekomendacijomis, Kipras ėmėsi derinti su korupcija susijusias baudžiamojo kodekso ir naujesnių teisės aktų, kuriais ratifikuojama EBPO Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos², nuostatas. Todėl padidėjo nuostatų, kuriomis reglamentuojamos piniginės baudos už korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką, nuoseklumas³. GRECO pripažino padarytą pažangą, tačiau rekomendavo imtis papildomų veiksmų nuoseklumui ir teisiniam tikrumui padidinti, šalinant baudžiamumo ir įrodymų kokybės skirtumus. Ji taip pat paragino dėti daugiau pastangų praktiškai taikyti teisės aktus, kuriais ratifikuota Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos ir kuriais kol kas nesiremta baudžiamosiose korupcijos bylose. Kipras nebetaiko abipusio baudžiamumo reikalavimo kyšininkavimui ir prekybai poveikiu užsienyje ir nustatė korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos, kurią užsienyje įvykdo šalies valstybės tarnautojai, kurie yra užsienio piliečiai, jurisdikciją⁴. Nepakankamas praktinis kovos su nepotizmu teisės nuostatų taikymas sumenkino atgrasomąjį poveikį. Senaties terminas korupcinio pobūdžio nusikalstamai veikai netaikomas.

Institucinė sistema. Nepriklausoma skundų, susijusių su policijos veikla, nagrinėjimo komisija (IAIAC) tiria įtarimus dėl policijos pareigūnų korupcijos. Prezidento skiriama Viešojo administravimo komisija turi kompetenciją taikyti drausmines nuobaudas valstybės tarnautojams, tačiau neturi įgaliojimų atlikti tyrimus. Nuo 1991 m. veiklą vykdo administracijos įgaliotinis (ombudsmenas).

Apklausas

Nuomonių tyrimai. 57 proc. 2013 m. „Eurobarometro“ apklausoje dalyvavusių plačiosios visuomenės atstovų teigė, kad korupcija daro poveikį jų kasdieniam gyvenimui (ES vidurkis – 26 proc.), o 78 proc. – kad korupcija plačiai paplitusi (ES vidurkis – 76 proc.)⁵. Be to, 92 proc. manė, kad kyšininkavimas ir naudojimasis ryšiais dažnai yra lengviausias būdas gauti tam tikrų viešųjų paslaugų (ES vidurkis – 73 proc.), 12 proc. – kad valdžios institucijų kova su korupcija

1 Tarnyboje, kuriai pirmininkauja generalinio prokuroro pavaduotojas, dirba Teisingumo ir viešosios tvarkos ministerijos, policijos atstovai, valstybės kontrolierius, už teisinius klausimus, institucijas ir vertybes atsakingų Parlamento komitetų pirmininkai, advokatų asociacijos pirmininkai bei Atestuotųjų valstybės apskaitininkų instituto atstovai.

2 Teisės aktai 23(III)/2000 ir 22(III)/2006.

3 Maksimali bauda padidinta nuo 17 000 EUR iki 100 000 EUR.

4 [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3\(2012\)24_Cyprus_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3(2012)24_Cyprus_EN.pdf).

5 2013 m. specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 397.

yra veiksminga (ES vidurkis – 23 proc.), o 14 proc. – kad kovos priemonės taikomos nešališkai (ES vidurkis – 33 proc.). 83 proc. kipriečių (didžiausia procentinė dalis visoje ES) teigė, kad vienintelė galimybė sėkmingai plėtoti verslą yra ryšiai su politikais, o 90 proc. laikėsi nuomonės, kad pernelyg glaudūs verslo ir politikos ryšiai sudaro sąlygas korupcijai (taip pat didžiausia procentinė dalis visoje ES)⁶.

Korupcijos patirtis. 2013 m. specialiosios „Eurobarometro“ apklausos duomenimis, 3 proc. respondentų teigė, kad per pastaruosius 12 mėnesių buvo paprašyti kyšio už paslaugas arba buvo jo tikimasi (ES vidurkis – 4 proc.)⁷. 12 proc. respondentų teigė per pastaruosius 12 mėnesių patys patyrę korupciją arba tapę jos liudininkais (ES vidurkis – 8 proc.); 87 proc. apie pastebėtą korupciją nepranešė (ES vidurkis – 74 proc.)⁸.

Verslo tyrimai. 85 proc. apklaustų verslininkų laikosi nuomonės, kad favoritizmas ir korupcija kenkia Kipro verslo konkurencijai (ES vidurkis – 73 proc.)⁹. 64 proc. Kipro verslo bendruomenei atstovavusių respondentų teigė, kad korupcija jų įmonei kelia problemų (ES vidurkis – 43 proc.)¹⁰.

Kontekstas

Ekonominis kontekstas. Vadovaujantis susitarimu dėl finansinės pagalbos, sudarytu su Europos Komisija, Europos Centrinio Banku ir Tarptautiniu valiutos fondu, Kipras įsipareigojo stiprinti bankų priežiūrą ir reglamentavimo sistemą bei didinti finansinės informacijos skaidrumą. Jis taip pat yra įsipareigojęs stiprinti kovos su pinigų plovimu sistemą, grindžiamą nepriklausomo kredito institucijų audito išvadomis. Yra ir daugiau konkrečių įsipareigojimų: leisti tarptautinius mainus finansinės žvalgybos duomenimis be teismo sprendimo, užtikrinti, kad visi fondų patikėtiniai pagal Kipro teisę būtų reguliuojami ar registruojami, suteikti įgaliojimus kompetentingoms valdžios institucijoms laiku gauti tikslią informaciją apie Kipre registruotų juridinių asmenų tikruosius savininkus¹¹. Vyriausybė taip pat paskyrė komitetą, kuris nagrinėja finansų krizės priežastis. Komiteto, kurį sudaro buvę aukšto rango teisėjai, uždavinys – nagrinėti atvejus, susijusius su bankų nurašytomis politinių ryšių turinčių skolininkų skolomis ir su naudos tam tikriems asmenims suteikusi informacijos nutekėjimu prieš pradėdant taikyti kapitalo kontrolės priemones¹². 2012 m. šešėlinė ekonomika prilygo 26 proc. BVP¹³.

Privatusis sektorius. Kipras į nacionalinę teisę tinkamai perkėlė daugumą Pamatinio sprendimo 2003/568/TVR nuostatų dėl aktyvios ir pasyvios korupcijos privačiame sektoriuje apibrėžties, taip pat dėl sankcijų fiziniams ir juridiniams asmenims¹⁴. Teisės aktais nustatyta tiek administracinė, tiek baudžiamoji juridinių asmenų atsakomybė įvykdžius korupcinio

6 2013 m. specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 397.

7 2013 m. specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 397.

8 2013 m. greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 374.

9 2013 m. greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 374.

10 2013 m. greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 374.

11 Ketinimų protokolai, Ekonominės ir finansų politikos memorandumas, Techninis susitarimo memorandumas, 2013 m. balandžio 29 d., <http://www.imf.org/external/np/loi/2013/cvp/042913.pdf>.

12 Komisija ataskaitą paskelbė 2013 m. rugsėjo mėn. Generalinis prokuroras įsteigė tyrimų skyrių, kurio darbas – išnagrinėti, ar ataskaitoje nenumatyta civilinių ar baudžiamųjų aspektų, dėl kurių būtų galima patraukti atsakomybėn.

13 http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/06_shadow_economy.pdf.

14 COM(2011) 309 galutinis, Briuselis, 2011 6 6. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/docs/report_corruption_private_sector_en.pdf.

pobūdžio nusikalstamą veiką¹⁵. 2013 m. pasaulinio konkurencingumo indekso sąrašė Kipras užėmė 58 vietą iš 148 šalių¹⁶.

Galimybė susipažinti su informacija. Viešųjų institucijų teisė į informaciją ginama įvairiais teisės aktais, o pačios institucijos yra parengusios atitinkamų procedūrų¹⁷. Vis dėlto Kipras bendro pobūdžio teisės aktų, susijusių su prieiga prie informacijos, neturi, nors GRECO yra rekomendavusi konstitucines nuostatas papildyti praktinius aspektus reglamentuojančiais teisės aktais¹⁸. Norint susipažinti su valdžios institucijų dokumentais, reikia gauti ministerijos leidimą¹⁹. Parlamento svarstymuose apie informacijos laisvę nustatyta, kad trūksta išteklių visiems teisėtiems prašymams dėl informacijos patenkinti²⁰. 2010 m. tyrimo duomenimis, valdžios institucijos išsamiai patenkino 8 proc. visų gautų prašymų suteikti informaciją (jų gauta 220); 73 proc. prašymų teikėjų atsakymo negavo²¹. Valdžios institucijų interneto svetainėse paprastai nepateikiama aktualios informacijos apie biudžetą ar pasirašytas viešųjų pirkimų sutartis.

Pranešėjai. Valstybės tarnautojai turi prievolę apie pastebėtą korupciją raštu pranešti savo vadovams ir pateikti patvirtinamuosius dokumentus²². 2013 m. birželio mėn. paskelbtame naujajame Valstybės tarnautojų etikos kodekse nustatyta valstybės tarnautojų prievolė pranešti (nebūtinai raštu) vadovybei apie bet kokią pastebėtą korupcijos aktą. Darbo įstatymu reikalaujama nurodyti objektyvias tarnautojų atleidimo priežastis, o Valstybės tarnybos įstatymu nustatyta įkalinimo bausmė ar piniginė bauda už nepagrįstą apie korupciją pranešusių asmenų baudimą²³. Tačiau šios nuostatos neapima apsaugos po informacijos atskleidimo ar atvejų, kai vadovai dėl to nesiima jokių veiksmų arba patys dalyvauja korupcijos veikloje. 2011 m. įvykus sprogimui Kipro karinio jūrų laivyno bazėje, vyresnieji Kipro tarnautojai ėmė raginti priimti naują teisės aktą, kuriuo būtų užtikrinama pažeidimus ar bet kokią kitą neteisėtą elgesį viešajame ir privačiajame sektoriuose paviešinusiu asmenų apsauga²⁴.

Lobistinės veiklos skaidrumas. Kipre lobistinė veikla neregamentuojama. Nėra konkrečios prievolės registruoti lobistus arba pranešti apie valstybės tarnautojų ir lobistų ryšius.

2. DALYKINĖS SRITYS

Interesų konfliktai ir turto deklaravimas

Pirmaisiais Respublikos gyvavimo metais priimtu tam tikrų valstybės pareigūnų neteisėto praturtėjimo įstatymu ministrų, Parlamento narių, merų ir kitų vyresniųjų tarnautojų neteisėtas turto įsigijimas laikomas nusikaltimu²⁵. Šiuo 2004 ir 2008 m. iš dalies pakeistu įstatymu leidžiama

15 Ratifikavimo įstatymas L. 25(III)/2008.

16 http://www3.weforum.org/docs/GCR2013-14/GCR_Rankings_2013-14.pdf.

17 Įstatymu dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką (L. 119(I)/2004) valdžios institucijos įgaliojamos viešinti su aplinka susijusią informaciją, Įstatymu dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo (L. 132(I)/2006) nustatomos viešojo sektoriaus institucijų turimos informacijos pakartotinio naudojimo taisyklės, Valstybės archyvo įstatymu (L. 208/1991) suteikiama galimybė susipažinti su Valstybės archyvo ir kitų valstybės registru įrašais.

18 GRECO antrasis vertinimo etapas,

[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoRC2\(2008\)1_Cyprus_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoRC2(2008)1_Cyprus_EN.pdf).

19 Valstybės archyvo įstatymo 8.1 straipsnis.

20 Parlamento svarstymai apie informacijos laisvę vyko 2009 m. gegužės mėn.

21 http://www.accessinfocyprus.eu/images/access-info/final_report/Draft_Report_and_Recommendations_for_Consultation_24_Feb_2011_web.pdf.

22 Valstybės tarnybos įstatymo 69A straipsnis.

23 Įstatymo Nr. 7(III)/2004 9 dalis.

24 Kipro aplinkosaugos pareigūno pareiškimas, 2011 m. liepos mėn.

25 Įstatymas 65/1965.

konfiskuoti turtą, įgytą pažeidžiant šio įstatymo nuostatas²⁶. Apie šio įstatymo pažeidimus pranešta nebuvo.

Šiuo metu nėra jokių teisės aktų, kuriais būtų nustatyta politikų ar aukšto lygio pareigūnų prievolė deklaruoti turtą. Šiuo tikslu parengtas įstatymas neįsigaliojo, nes manyta, kad jis prieštarauja konstitucinėms nuostatomis dėl privatumo²⁷. GRECO yra išreiškusi viltį, kad bus rasta galimybių suderinti konstitucines nuostatas su reikme užtikrinti aukšto lygio pareigūnų turto skaidrumą²⁸.

Ombudsmenas parengė Valstybės tarnautojų elgesio kodeksą, o Ministrų Taryba jį patvirtino²⁹. Kodekse nustatyta, kad valstybės tarnautojai, bendraudami su kolegomis ir visuomene, turėtų elgtis tinkamai, sąžiningai, nepriklausomai, kompetentingai, dorai ir profesionaliai. Valstybės tarnautojai taip pat privalo pranešti apie potencialius interesų konfliktus. Valstybės tarnautojų akademija rengs mokymus naujojo kodekso klausimais. Vyriausybės užsakytoje Poliviou ataskaitoje, parengtoje 2011 m. liepos mėn. karinio jūrų laivyno bazėje įvykus sprogimui, rekomenduota, be kita ko, skatinti valstybės tarnautojus daugiau dėmesio skirti viešiesiems, o ne asmeniniams ar politinės partijos interesams³⁰.

Tarnautojų perėjimas iš viešojo sektoriaus į privatųjį reglamentuojamas 2007 m. įstatymu. Ar suteikti tarnautojui teisę pereiti į privatųjį sektorių, ar iki dvejų metų uždrausti jam dirbti susijusioje verslo srityje, sprendžia nepriklausomas specialus komitetas, kurį sudaro prokuratūros atstovai. Jei tarnautojas nepraneša apie ketinimą pereiti į privatųjį sektorių ar nesilaiko draudimo, tai laikoma nusikalstama veika³¹. Tačiau viešų duomenų, susijusių su šių nuostatų praktiniu taikymu, yra mažai. Iškelta klausimų apie į pensiją išėjusių vyresniųjų valstybės tarnautojų konsultacinę veiklą ir buvusių finansų ministrų skyrimą eiti pareigas bankuose neparaėjus nustatytam laikotarpiui.

2008 m. įstatyme nustatyta, kad asmenys, užsiimantys tam tikra veikla, negali eiti tam tikrų pareigų, įskaitant Parlamento nario pareigas³². Įstatyme taip pat nustatyta, kokių procedūrų laikytis pareigų nesuderinamumo atveju prieš asmeniui pradėdant eiti pareigas ar vėliau, kai nepranešama apie tokį nesuderinamumą, ir tokio nesuderinamumo pasekmės veiksams, kurių tas asmuo ėmėsi, kol ėjo nesuderinamas pareigas. Bausmė už melagingą deklaraciją – bauda iki 1 700 EUR, įkalinimas iki vienerių metų arba ir bauda, ir įkalinimas.

2009 m. įtarus, kad ministras padėjo gauti tam tikras pareigas ar paaukštinimą tarnyboje, generalinis prokuroras apkaltino du vyresnius tarnautojus, tačiau ne patį ministrą. 2012 m. abu tarnautojai pripažinti kaltais dėl favoritizmo ir turėjo sumokėti baudas. Baudų dydis buvo toks, kad suabejota jų atgrasomuoju poveikiu³³.

Kipre vis geriau suvokiama reikmė užtikrinti aukšto rango pareigūnų ir politikų turto deklaravimo skaidrumą. Pirmą kartą istorijoje 2013 m. vasario mėn. vykusiuose Prezidento rinkimuose trys

26 http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2008_1_62.pdf.

27 2000 m. gegužės 12 d. Aukščiausiojo teismo sprendimas 2/99: http://www.cylaw.org/cgi-bin/open.pl?file=apofaseis/aad/meros_3/2000/3-200005-anaf2-99.htm&qstring=avotato.

28 GRECO Kipro atitikties reikalavimams ataskaita (pirmasis vertinimo etapas) (2003 m. gruodžio 12 d.): http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round1/GrecoRC1%282003%2913_Cyprus_EN.pdf.

29 *Ombudsmenas* (2013 m.) Οδηγός Συμπεριφοράς και Δεοντολογίας Δημοσίων Υπαλλήλων. [http://www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/Ombudsman.nsf/All/0BEF79D468209AF4C2257B7B004287DE/\\$file/οδηγός%20συμπεριφοράς%20και%20δεοντολογίας.pdf?OpenElement](http://www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/Ombudsman.nsf/All/0BEF79D468209AF4C2257B7B004287DE/$file/οδηγός%20συμπεριφοράς%20και%20δεοντολογίας.pdf?OpenElement).

30 Rekomendacija 12, p. 584–588.

31 Įstatymas Nr. 114(I)/2007.

32 Įstatymas 7(I)/2008.

33 Atitinkamai 1 000 EUR ir 2 000 EUR.

kandidatai į prezidentus savanoriškai pavišino turimą turtą ir paskolas. Išrinktasis Prezidentas paprašė ministrų deklaruoti turtą ir pasirašyti Elgesio kodeksą. Ministrų deklaracijos pavišintos 2013 m. liepos mėn. Šias teigiamas tendencijas dar labiau sustiprintų įstatymais nustatyta turto deklaravimo sistema, pagal kurią būtų įmanoma patikrinti deklaracijas ir neatitiktis atvejais taikyti atgrasomąsias sankcijas.

Parlamento Teisės reikalų komitetas svarsto Konstitucijos 15 straipsnio pakeitimo projektą, kad būtų galima reikalauti deklaruoti turtą siekiant užtikrinti viešojo gyvenimo skaidrumą ir užkirsti kelią korupcijai. Toks pakeitimas paklotų pagrindą kitiems teisės aktų pakeitimams, kuriais būtų sustiprinta Prezidento, ministrų ir Parlamento narių³⁴ bei kitų valstybės tarnautojų³⁵ turto deklaravimo sistema.

Parlamento nariams netaikomas nei elgesio kodeksas, nei drausminės procedūros. Parlamento Etikos komitetas peržiūri atitinkamus teisės aktų pasiūlymus, tačiau neturi galių spręsti pavienius sąžiningumo stokos klausimus³⁶. Pagal Parlamento darbo tvarkos taisykles Parlamento nariai deklaruoja asmeninius interesus, susijusius su atitinkamame posėdyje aptariamais teisės aktų pasiūlymais, arba kai tokie interesai tampa akivaizdūs.

Politinių partijų finansavimas

Politinių partijų finansavimo aktas įsigaliojo 2012 m. gruodžio mėn.³⁷. Juo reaguojama į įvairius GRECO pateiktus pasiūlymus. Aktu siekiama užtikrinti didesnę atskaitomybę ir nustatyti bendrus politinių partijų atskaitomybės bei partijų sąskaitų audito standartus, kad būtų vertinamos ne tik pajamos ir išlaidos, bet ir turtas su skolomis. Aktas taikomas politinėms partijoms ir su jomis susijusiems subjektams, įskaitant filialus, pavyzdžiui, jaunimo klubus ar studentų asociacijas.

Nors 2012 m. priimtas teisės aktas yra svarbus žingsnis, jo nepakanka, kad būtų užtikrintas būtinas skaidrumas ir atskaitomybė³⁸. Kol kas nėra atsižvelgiama į tris aspektus: reglamentuojamos tik partijos, o ne pavieniai kandidatai; neįtraukta atskirų nuostatų dėl rinkimų kampanijų finansavimo arba tam tikras sumas viršijančių pavienių aukų stebėjimo; nenumatyta laiku pavišinti išsamias partijų ataskaitas.

Pagal 2012 m. teisės aktą partijos turi pateikti išsamias metines ataskaitas nepriklausomam auditoriui. Į šias metines ataskaitas įtraukiamos su rinkimais susijusios pajamos ir išlaidos, tačiau nenustatyta prievolė atskirai atsiskaityti už šias sumas, kaip GRECO yra rekomendavusi, kad būtų užtikrintas rinkimų pajamų ir išlaidų skaidrumas³⁹. Be to, nėra taisyklių, kuriomis būtų reglamentuojamos pavienių kandidatų rinkimų pajamos ir išlaidos. Minėtame teisės akte nustatytos maksimalios aukų sumos, tačiau iš esmės jos nėra mažos: anoniminės aukos gali siekti 1 000 EUR per metus, o savo tapatybę atskleidusių asmenų ir įmonių aukos –

34 Įstatymas 49(I)/2004.

35 Įstatymas 50(I)/2004.

36 Oficialus Parlamento Etikos komiteto pavadinimas – Institucijų, nuopelnų ir administracijos įgaliotinio komitetas.

37 Politinių partijų finansavimo įstatymas AR 4371, 2012 12 17, N. 175(I)/2012,

http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2012_1_175.pdf.

38 GRECO, trečiasis vertinimo etapas, Kipro atitiktis reikalavimams ataskaita, GRECO RC-III (2012) 24E:

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3%282012%2924_Cyprus_EN.pdf.

39 *Ibid.*

50 000 EUR per metus⁴⁰. GRECO taip pat išreiškė susirūpinimą, kad nėra nustatyta prievolė atskleisti informaciją. Vadovaujantis 2012 m. teisės aktu, politinės partijos ir jų filialai privalo pavišinti visas per metus gautas anoniminių aukų sumas, tačiau gali ir neskelbti informacijos apie kitas gautas aukas. Taigi, nėra prievolės atskleisti aukotojo tapatybę ar iš nustatytos tapatybės asmenų bei įmonių gautų aukų sumą. Valstybinės įmonės gali finansuoti politinių partijų (arba susijusių juridinių asmenų, pavyzdžiui, asociacijų ar fondų) renginius neviršydamos 20 000 EUR sumos per metus⁴¹.

Kipras kol kas neįgyvendino GRECO rekomendacijos įsteigti nepriklausomą priežiūros mechanizmą, kuris padėtų stebėti rinkimuose dalyvaujančių kandidatų pajamas ir išlaidas. Šį klausimą svarstys Parlamento vidaus reikalų komitetas⁴². 9 proc. 2013 m. „Eurobarometro“ apklausos respondentų Kipre laikėsi nuomonės, kad politinių partijų finansavimas yra pakankamai skaidrus ir prižiūrimas (ES vidurkis – 22 proc.)⁴³. Itin didelį susirūpinimą kelia politinių partijų skolų nurašymo, prilyginamo finansinei pagalbai, praktika.

Išsamus strateginis požiūris į korupciją

2003 m. įsteigta Kovos su korupcija koordinavimo tarnybai suteikti įgaliojimai parengti kovos su korupcija strategiją (ji iki šiol neparengta), reguliariai peržiūrėti teisės aktus ir siūlyti naujas iniciatyvas. Kol kas tarnyba jai suteiktų įgaliojimų neįgyvendino. Nėra institucijos, kuri koordinuotų korupcijos prevencijos ir kovos su ja veiklą arba užtikrintų, kad būtų reaguojama į Audito tarnybos išvadas ir rekomendacijas, kuriomis siekiama veiksmingesnio viešųjų išlaidų valdymo. Viena iš tokių rekomendacijų yra susijusi su Nacionaline gvardija, pastačiusia brangiai kainavusius sandėlius ir iš karto pasibaigus statyboms pakeitusia jų paskirtį⁴⁴. Kitu atveju Audito tarnyba nustatė didelių trūkumų ir klaidų, susijusių su vietos valdžios institucijų veiklos įgyvendinant miestų projektus kontrole ir stebėseną⁴⁵. „Transparency International“ pasiūlė steigti nepriklausomą instituciją, kuri turėtų savo biudžetą ir vienintelį tikslą – vykdyti korupcijos prevenciją, nustatyti korupcijos atvejus ir juos tirti⁴⁶. Strategiškesnis požiūris galėtų būti grindžiamas korupcijos rizikos, pavyzdžiui, kylančios vietos sprendimų priėmėjams priimant sprendimus dėl žemės paskirties (žemės ūkio, pramonės ar buitinių reikmės) keitimo, analize.

Viešojo administravimo įstaigos šiuo metu korupcijos rizikos nevertina. 2013 m. Vyriausybė paskyrė pareigūną, kuris stebės, kaip įgyvendinami planai didinti viešojo sektoriaus atskaitomybę ir skaidrumą supaprastinant procedūras, suteikiant tarpžinybinio darbuotojų judumo galimybių ir paspartinant e. vyriausybės plėtrą, t. y. imantis priemonių, galinčių padėti užkirsti kelią korupcijai⁴⁷.

40 Nustatytos aukų ribos yra didesnės, palyginti su ankstesnėmis sumomis, kurios „gerokai viršijo ribinius dydžius, kuriuos GRECO laikė priimtinais kitų valstybių narių atžvilgiu“. GRECO Kipro partijų finansavimo skaidrumo vertinimo ataskaita, 2011 m.

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoEval3%282010%299_Cyprus_Two_EN.pdf.

41 Politinių partijų įstatymo 5 skyriaus 3 dalis.

42 http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3%282012%2924_Cyprus_EN.pdf.

43 2013 m. greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 374.

44 Kipro Respublikos audito tarnyba, 2011 m. metinė ataskaita,

<http://www.audit.gov.cy/audit/audit.nsf/All/BC38CBA65D3FC0A1C2257AD0002B2758?OpenDocument>.

45 *Ibid.*

46 http://www.transparencycyprus.org/el/wordpress/wp-content/uploads/2013/04/TIC_Suggestions_Anticorruption-Measures_english_March-13.pdf.

47 Kipro nacionalinė reformų programa, 2013 m. gegužės mėn., p. 5, http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2013_cyprus_en.pdf.

Viešojo administravimo komisija, kurios narius šešeriams metams skiria Prezidentas, stebi valstybės tarnautojų skyrimo ir kėlimo pareigose padėtį⁴⁸. Ji valstybės tarnautojams gali skirti drausmines nuobaudas, pradėdant bandomis ir baigiant priverstiniu išėjimu į pensiją. Tačiau ši komisija neturi įgaliojimų atlikti tyrimus. Ji negali imtis veiksmų savo iniciatyva, taigi nagrinėja tik kitų institucijų pateiktas bylas. Sprendimai priimami remiantis tose bylose pateikta informacija. 2012 m. Viešojo administravimo komisija išnagrinėjo 14 drausminių bylų, 2011 m. – keturias, 2010 m. – penkias, o 2009 m. – 11. Iš dešimties valstybės tarnautojų, kuriems 2012 m. taikytos drausminės nuobaudos, septyniems buvo pareikšti papeikimai, o trys sumokėjo 1 000–2 000 EUR dydžio baudas⁴⁹.

Nepriklausoma skundų, susijusių su policijos veikla, nagrinėjimo komisija (IAIAC) turi kompetenciją nagrinėti korupcija įtariamų policijos pareigūnų bylas. Ministrų Tarybos penkerių metų kadencijai skiriama IAIAC gali atlikti baudžiamųjų veikų tyrimus, prireikus skiriant papildomų tyrėjų ar ekspertų. 2010 m. IAIAC išnagrinėjo 137 bylas, iš kurių tik viena buvo susijusi su korupcija. Ar pradėti baudžiamąjį procesą, sprendžia generalinis prokuroras. Jei pažeidimai ne baudžiamojo pobūdžio, policijos vadovas drauge su Policijos pajėgų Profesinių standartų departamentu sprendžia, ar reikia imtis drausminimo veiksmų. Vadovaujantis 2010 m. IAIAC ataskaita, policija atsisakė įgyvendinti IAIAC rekomendacijas teigdama, kad tyrimą atliks pati per savo Profesinių standartų departamentą⁵⁰.

Viešieji pirkimai

Viešieji darbų, prekių ir paslaugų pirkimai sudaro 10,5 proc. Kipro BVP⁵¹. Oficialiajame leidinyje paskelbtų kvietimų dalyvauti konkurse vertė 2007 m. sudarė 56,6 proc., o 2010 m. – 49,1 proc. visų viešiesiems darbams, prekėms ir paslaugoms skirtų išlaidų.

Geroji praktika: viešųjų pirkimų taisyklės

Už viešuosius pirkimus atsakingų valstybės tarnautojų interesų konfliktai reglamentuojami specialiu teisės aktu⁵², o Finansų ministerija parengė viešiesiems pirkimams taikomą elgesio kodeksą⁵³. Šiame kodekse numatyta, kad vertinimo komiteto nariai turi pasirašyti garbės, nešališkumo ir einant pareigas gautos informacijos konfidencialumo deklaraciją. Jie taip pat turi prievolę paviėšinti interesų konfliktus. Be to, jei sutartis skiriama vykdant derybų procedūrą, reikia nacionalinio viešųjų pirkimų direktorato patvirtinimo. Teisės aktai, kuriais į nacionalinę teisę perkeliama ES direktyvos, įskaitant kovos su korupcija teisės aktus, taikomi ir sutartims, neviršijančioms nustatytų vertės ribų. Atnaujintos apeliacijų nagrinėjimo Pasiūlymų peržiūros

48 Konstitucijos 124 straipsnis. Valstybės tarnybos įstatymo 4 straipsnis.

49

[http://www.psc.gov.cy/psc/psc.nsf/All/D2EBEE16A706E7F9C2257BDA0037CE9D/\\$file/Etisia%20Ekthesi%202012.pdf?OpenElement](http://www.psc.gov.cy/psc/psc.nsf/All/D2EBEE16A706E7F9C2257BDA0037CE9D/$file/Etisia%20Ekthesi%202012.pdf?OpenElement), p. 19, 28.

50 Nepriklausoma skundų, susijusių su policijos veikla, nagrinėjimo komisija (IAIAC):

[http://www.iaiacap.gov.cy/iaiacap/iaiacap.nsf/All/8B928C6733FDC232C225794A003E89AA/\\$file/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%91%CE%A1%CE%A7%CE%97%CE%A3%202010.pdf?OpenElement](http://www.iaiacap.gov.cy/iaiacap/iaiacap.nsf/All/8B928C6733FDC232C225794A003E89AA/$file/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%91%CE%A1%CE%A7%CE%97%CE%A3%202010.pdf?OpenElement).

51 http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/indicators2010_en.pdf

52 Remiantis 2006 m. įstatymu (N 12/06).

53 www.treasury.gov.cy/.../Εθνικός%20Κώδικας%20Δεοντολογίας.pdf.

institucijoje procedūros⁵⁴. Veikia e. viešųjų pirkimų sistema (pagal ją 2012 m. skirtos 5 355 sutartys) ir visuomenei prieinama konkursų duomenų bazė⁵⁵. E. viešųjų pirkimų sistemos privalumai – didesnis skaidrumas, spartesnės procedūros ir didesnis konkurencingumas.

2007 m. nuostatomis dėl viešųjų darbų, viešojo tiekimo ir viešųjų paslaugų sutarčių skyrimo koordinavimo procedūrų siekiama padidinti skaidrumą, skatinti vienodą požiūrį ir nešališkumą. Konkursų komisijos, vertinimo komitetai ir perkančiosios organizacijos privalo parengti posėdžių protokolus. Šiuose posėdžiuose nepriklausomų stebėtojų teisėmis gali dalyvauti generalinis prokuroras, valstybės kontrolierius ir vyriausiasis finansininkas. Viešųjų pirkimų procese dalyvaujančių institucijų darbuotojai pasižada veikti sąžiningai ir nešališkai. *Ad hoc* techninių komitetų nariai negali tuo pačiu metu būti viešųjų pirkimų procese dalyvaujančių institucijų darbuotojai.

Vis dėlto perkančiosios organizacijos neturi jokių konkrečių priemonių, kurios įvairiais viešųjų pirkimų proceso etapais padėtų nustatyti potencialiai korupcinio pobūdžio veiksmus. Viešųjų pirkimų sutartis gali peržiūrėti valstybės kontrolierius. Tačiau reikia toliau didinti jo finansinį nepriklausomumą, kaip nustatyta Europos Komisijos parengtoje pasirengimo narystei stebėsenos ataskaitoje⁵⁶. Kipras šiuo metu peržiūri valstybės įmonių stebėtojų tarybų narių skyrimo procedūras.

Nors paviešinti tik keli korupcijos viešųjų pirkimų srityje atvejai, 2013 m. „Eurobarometro“ įmonių apklausos duomenimis, 55 proc. apklaustų per pastaruosius trejus metus viešųjų pirkimų konkurse ar procese dalyvavusių įmonių teigė, kad būtent korupcija užkirto joms kelią laimėti viešųjų pirkimų konkursą (tai trečia pagal dydį procentinė dalis ES). Respondentai minėjo konkrečioms įmonėms specialiai pritaikytas specifikacijas (80 proc.), interesų konfliktus pasiūlymų vertinimo metu (76 proc.), konkurso dalyvių tarpusavio susitarimus dėl teikiamų pasiūlymų (68 proc.), piktnaudžiavimą derybų procedūromis (62 proc.), neaiškius atrankos ar vertinimo kriterijus (61 proc.) ir sutarties sąlygų keitimą po sutarties sudarymo (55 proc.)⁵⁷. 67 proc. apklausoje dalyvavusių įmonių laikėsi nuomonės, kad nacionalinio lygmens viešuosiuose pirkimuose korupcija yra plačiai paplitusi (ES vidurkis – 56 proc.). 61 proc. manė, kad korupcija būdinga vietos lygmens sutartims (ES vidurkis – 60 proc.). Nors šie rodikliai nebūtinai tiesiogiai susiję su korupcija, jie atskleidžia rizikos veiksnius, dėl kurių didėja korupcijos grėsmė viešojo pirkimo procedūrų srityje.

3. TOLESNI VEIKSMAI

Kipras, iš dalies pakeisdamas teisės aktus ir įsteigdamas Kovos su korupcija koordinavimo tarnybą, parodė ryžtą užkirsti kelią korupcijai ir su ja kovoti. Vis dėlto nedidelis tirtų ir teisme nagrinėtų bylų ar patraukimo baudžiamojon atsakomybėn atvejų skaičius rodo, kad Kipras turi stiprinti savo vykdymo užtikrinimo sistemas ir užtikrinti skaidrumą bei sąžiningumą, kad būtų lengviau nustatyti korupcijos atvejus ir rinkti įrodymus. Reikia dėti daugiau pastangų, kad būtų geriau koordinuojama atitinkamų institucijų veikla, užtikrinamas veiksmingas turto deklaravimas ir interesų konfliktų paviešinimas, taip pat didesnis politinių partijų finansavimo bei viešųjų pirkimų skaidrumas.

54 Pasiūlymų peržiūros institucija, 2011 m. metinė ataskaita, [http://www.tra.gov.cy/aap/aap.nsf/All/C7EDC1BC58FE8C9BC2257AD0003B9A28/\\$file/EtisiaEkthesi2011.pdf?OpenElement](http://www.tra.gov.cy/aap/aap.nsf/All/C7EDC1BC58FE8C9BC2257AD0003B9A28/$file/EtisiaEkthesi2011.pdf?OpenElement).

55 <https://www.eprocurement.gov.cy/ceproc/viewInfo.do?section=statistics>
http://www.treasury.gov.cy/treasury/publicpro/ppro.nsf/dmlstatistical_gr/dmlstatistical_gr?OpenDocument.

56 Europos Komisija, Kipro pasirengimo narystei stebėsenos išsami ataskaita, 2003 m. lapkričio 5 d., p. 48, http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key_documents/2003/cmr_cy_final_en.pdf.

57 2013 m. greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 374.

Daugiau dėmesio reikia skirti toliau išvardytiems klausimams:

- griežtinti **valstybės tarnautojų drausminę tvarką** ir derinti procedūras, kuriomis užtikrinamas veiksmingas policijos korupcijos atvejų tyrimas; užtikrinti veiksmingą kovos su korupcija politikos koordinavimą suteikiant **koordinavimo institucijai** reikiamus įgaliojimus;
- nustatyti **išrinktų ir paskirtų tarnautojų** elgesio kodeksus, pagal kuriuos jie turėtų reguliariai deklaruoti turtą ir viešinti galimus interesų konfliktus, taikant nepriklausomą priežiūros mechanizmą ir atgrasomąsias sankcijas;
- sumažinti **politinėms partijoms skirtų aukų** vertės ribas, apriboti valstybinių įmonių galimybes finansuoti politinių partijų renginius, reglamentuoti aukas kandidatams ir rinkimų kampanijoms, nustatyti politinių partijų prievolę internete skelbti finansines ataskaitas ir sąskaitas (įskaitant aukotojų tapatybę) ir parengti rinkimuose dalyvaujančių kandidatų pajamų ir išlaidų nepriklausomo vertinimo priemones;
- parengti bendras ir veiksmingas korupcijos prevencijos ir nustatymo nacionalinio ir vietos lygmens **viešųjų pirkimų srityje** priemones, įskaitant perkančiųjų organizacijų vidaus ir išorės kontrolės mechanizmus ir rizikos valdymo priemones.